

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μια φεμινιστική άποψη

της Ρένας Λάμψα

Στις προηγούμενες διαλέξεις μας εξετάσαμε το θεσμό της οικογένειας από ψυχολογική, κοινωνιολογική, οικονομική και νομική άποψη, καθώς και μερικά ειδικά προβλήματα όπως είναι η βία μέσα στην οικογένεια, οι μικτοί γάμοι και η τρίτη ηλικία. Γι' αυτό θα περιοριστώ μόνο σε θέματα που σχετίζονται με τη φεμινιστική φιλοσοφία - προβλήματα και απόψεις που έχουν προκύψει έπειτα από μια εικοσαετία επαναστατικής φάσης του γυναικείου κινήματος.

Όταν ξεκίνησε το επαναστατικό γυναικείο κίνημα στα μέσα της δεκαετίας του 60 αρχές του 70 -εποχή των μεγάλων κινημάτων και αμφισβητήσεων- ήταν φυσικό οι νεαρές, αλλά και μεγαλύτερες γυναίκες που είχαν ζήσει την εμπειρία του γάμου, να επαναστατήσουν και εναντίον της πατριαρχικής δομής της οικογένειας. Μαζί με τις γυναίκες είχαν επαναστατήσει και οι νέοι, και υπήρχε η γενική εντύπωση ότι η πυρηνική μορφή της οικογένειας θα ήταν η πιο βραχύβια απ' όλες. Στο αναμεταξύ, το πείραμα των κοινοβίων είχε αποτύχει και έπρεπε να βρεθεί κάποια λύση για το οξύ πρόβλημα της διαλυμένης οικογένειας που οδηγούσε στο κοινωνικό χάος.

Μετά από τις πρώτες ακρότητες του κινήματος, ο αγώνας επικεντρώθηκε σε μερικά θέματα που πιστεύω πως, αντίθετα από ότι πιστεύουν μερικοί, δημιούργησαν προϋποθέσεις για μια αναβίωση του θεσμού.

Κατάργηση της πατριαρχικής νομοθεσίας-αλλαγή νόμων

Ένα σημαντικό βήμα έγινε με τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου για μια ισότιμη οικογένεια. Στις ειδικές διαλέξεις μας εξήγησαν το θέμα λεπτομερώς, αλλά δεν μπορώ να μην αναφέρω πόσο σημαντικό είναι αυτό το νομικό πλαίσιο που δίνει πλήρη ισότητα των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια, και που μοιραία θα βοηθήσει και στην αλλαγή της νοοτροπίας.

Σεξουαλικότητα: Το φεμινιστικό κίνημα κλήρωσε της προσωπικότητάς της.

βοήθησε τις γυναίκες να μάθουν όλα όσα αφορούν τη σεξουαλικότητά τους, να απαιτούν μέσα στο γάμο τις ίδιες απολαύσεις, να πάψουν τα συζυγικά καθήκοντα να καταντούν για τη γυναίκα μια αποκρουστική αγγαρεία. Ας μη ξεχνούμε πως πολλές γυναίκες στο παρελθόν έκαναν παιδιά, γερνούσαν, χωρίς να νιώσουν ούτε μια φορά ηδονή. Τώρα έχουν διαφορετική αντίληψη για τις σεξουαλικές σχέσεις και την ελευθερία να έχουν κι εκείνες σεξουαλικές εμπειρίες πριν από το γάμο, όπως και οι άνδρες. Ισοτιμία λοιπόν και στις σεξουαλικές σχέσεις. Το γυναικείο κίνημα επίσης ανακίνησε δυναμικά το θέμα της **καταπολέμησης της βίας** μέσα στην οικογένεια, ερευνά το θέμα της αιμομιξίας, και καταδικάζει το βιασμό από το σύζυγο. Η σεξουαλική πράξη πρέπει να είναι σύμφωνη και με τη δική της επιθυμία.

Μητρότητα: Η μητρότητα είναι πια θέμα ελεύθερης επιλογής της γυναίκας. Με τον οικογενειακό προγραμματισμό μπορεί να πληρώνει πολύ ακριβά αυτή την ανεξαρτη- διαλέξει ελεύθερα το χρόνο και τον αριθμό των παιδιών που θα κάνει -παιδιά που θα είναι επιθυμητά και θα μεγαλώσουν ευτυχισμέ- να από μια γυναίκα που δεν θα έχει κτητικές τάσεις απάνω τους, που δεν θα τους δη- μιουργεί αισθήματα ενοχής γιατί θα θεωρεί την απόκτησή τους έργο καθήκοντος ή θυσίας, και το κυριότερο που δεν θα θεωρεί τη μητρότητα ως το μόνο στοιχείο για την ολο-

Μονογονεϊκή οικογένεια: Η γυναίκα είναι ελεύθερη σήμερα να αναζητήσει τη μητρότητα χωρίς γάμο ή να μεγαλώσει τα παιδιά της μετά από διαζύγιο. Το ίδιο ισχύει και για τον άνδρα. Αυτή είναι μια νέα μορφή οικογένειας και αγωνιζόμαστε για να λύσουμε μερικά από τα προβλήματά της, γιατί στις μονογονεϊκές οικογένειες, όταν ο αρχηγός είναι γυναίκα, αυτό σημαίνει ότι είναι οικονομικά φτωχότερη και χρειάζεται μεγαλύτερες φορολογικές απαλλαγές, έργα κοινωνικής υποδομής, κλπ. Στην Αμερική μελετούν ακόμη και την κατάλληλη διαμόρφωση της κατοικίας που θα δέχεται τέτοιες οικογένειες.

Οικονομική ανεξαρτησία: Η γυναίκα παύει να είναι το «έτερον ήμισυ» του άνδρα, διεκδικεί το δικαίωμα στην εργασία και την οικονομική ανεξαρτησία, δεν πιστεύει πια ό- τι «η καλύτερη καριέρα για μια γυναίκα είναι να είναι η μητέρα». Βέβαια, σήμερα ακόμη, φορτώνεται με διπλούς και τριπλούς ρόλους. Το γυναικείο κίνημα όμως, όπως αγωνίστηκε για την αλλαγή της νομοθε- νας, αγωνίζεται σήμερα για τα κοινωνικά έργα υποδομής που θα ανακουφίσουν τη της ανεξαρτησίας της.

Η απομόνωση του νοικοκυριού: Ο φεμι-

νισμός δεν επιβάλλει μοντέλα ζωής, αλλά θέλει να βοηθήσει τη γυναίκα σε όλα τα επίπεδα των επιλογών της. Είναι γνωστό πια ότι η μονοτονία της δουλειάς του νοικοκυριού, και η κοινωνική απομόνωση της γυναίκας στα διαμερίσματα της πολυκτοικίας, έχουν πολλές επιπτώσεις στην ψυχολογική της υγεία, ιδιαίτερα μετά τα 40. Αν όμως επιλέξει -ή ακόμα αν δεν μπορεί να κάνει διαφορετικά- να έχει την «κυριαρχία» στο νοικοκυριό, προσπαθούμε τουλάχιστον να τη βοηθήσουμε στο να αποχτήσει, αν θέλει, εξωσπιτικά ενδιαφέροντα. Μπορεί ακόμα να ασχοληθεί με την τόσο χρήσιμη στην εποχή μας, εθελοντική εργασία.

Ελεύθερη συμβίωση: Είναι πολλά τα ζευγάρια σήμερα που θέλουν να ζούνε μαζί χωρίς την ιεροτελεστία του γάμου. Το γυναικείο κίνημα πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι να διαλέγουν τη μορφή της συμβίωσης που προτιμούν.

Συντροφικότητα: Προσβλέπουμε σήμερα σε μια νέα μορφή οικογένειας, όπου όλα τα μέλη της θα είναι ισότιμα και θα ζούνε σ' αυτόν τον μικρό κοινωνικό πυρήνα που λέγεται οικογένεια με αυτονομία αλλά και με καθημερινή προσφορά όλων στις ανάγκες της, ώστε να πάψει η θυματοποίηση της συζύγου-μητέρας. Οι δύο σύζυγοι θα έχουν απόλυτη συμμετοχή τόσο στην αμειβόμενη όσο και στη μη-αμειβόμενη οικιακή εργασία. Με κατάλληλους νόμους (όπως η γονική ά-

δεια) και σωστή κοινωνική υποδομή.

Με τις νέες λοιπόν φεμινιστικές αντιλήψεις πρόκειται να έχουμε σημαντικές εξελίξεις στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των ανθρώπων. Γιατί το γεγονός και μόνο ότι κι ο πατέρας θα έχει ενεργό ρόλο στην ανατροφή των παιδιών, θα επηρεάσει ευνοϊκά στη διαμόρφωση της μελλοντικής προσωπικότητας των παιδιών.

Όπως είναι γνωστό, πολλά από τα φροϋδικά συμπλέγματα, όπως το Οιδιπόδειο, εκτός από τις γνωστές σεξουαλικές αιτίες, είναι το πρόβλημα ενός μικρού αγοριού που ζει σε μια κοινωνία όπου ο άνδρας έχει καθήκον «κοινωνικό» κι η γυναίκα καθήκον «οικογενειακό». Αν τα καθήκοντα αυτά μοιραστούν, όπως θέλουμε οι φεμινίστριες, δεν θα διαμορφωθούν διαφορετικά τα παιδιά και των δύο φύλων; Γιατί ακόμη και για τις γυναίκες, η μητέρα έχει παίξει έναν ρόλο κυριαρχικό -η πρώτη κυριαρχία που νιώθει μια γυναίκα, όπως γράφει η ψυχαναλύτρια Κριστιάν Ολιβιέ στα «Παιδιά της Ισκάστης», «είναι από κάποιαν του ίδιου φύλου, τη μητέρα της.»

Και εδώ πρέπει να επισημάνουμε το ρόλο του γυναικείου κινήματος στα θέματα της ψυχανάλυσης, που για πρώτη φορά άρχισαν να τα εξετάζουν γυναίκες-ψυχαναλύτριες και να δίνουν διαφορετικές ερμηνείες. Γιατί δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το ρόλο που έπαιξε η ψυχανάλυση στη διαμόρφωση της αντίληψης της γυναίκας, μιας αντίληψης

που είναι όπως τη φαντάζεται ένας άνδρας, και που δεν έχει καμιά σχέση με αυτό που πραγματικά είναι.

Αυτή η ακαμψία που υπάρχει μέχρι σήμερα στους οικογενειακούς ρόλους, αυτή η μονοσεξική ανατροφή, είναι ένας από τους λόγους που συνήθως η μητέρα είναι εκείνη που επισκέπτεται τον ψυχαναλυτή με το προβληματικό παιδί της. Θεωρεί πως είναι δικό της και μόνο πρόβλημα η νεύρωση του παιδιού της. Γι' αυτό σήμερα οι περισσότεροι ψυχαναλυτές απαιτούν την παρουσία όλης της οικογένειας.

Το παιδί, πόθος δύο γονιών, γίνεται από τη γέννησή του στους κόλπους μιας πατριαρχικής οικογένειας «αντικείμενο αποκλειστικά της μητέρας». Και λίγες είναι οι μητέρες που δεν πιστεύουν ότι είναι αναντικατάστατες για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού και δεν νομίζουν επίσης ότι ο άνδρας είναι ανίκανος για το ρόλο αυτό.

Αλλά ποιός τους έβαλε αυτές τις ιδέες στο κεφάλι αν όχι ο άνδρας, που φυλάσσοντας για τον εαυτό του τις εξωτερικές δουλειές, εγκατέλειψε το εσωτερικό του σπιτιού στη γυναίκα του, έτσι ώστε να μη συναντώνται σχεδόν ποτέ στο ίδιο έδαφος.

Ο «νέος άνδρας», όπως τον θελουν οι φεμινίστριες, αυτός που δεν θ' αρνηθεί να αναθρέψει το παιδί του, θα δημιουργήσει ασφαλώς ένα «καινούργιο γιό», αλλά ιδίως, μια «καινούργια κόρη», που γνωρίζοντας από τη γέννησή της και το άλλο φύλο, δεν θα καταδιώκεται από τους δαίμονες του ανικανοποίητου.... όπως λέει ο Φροϋδ!